

ספר דניאל

פרק ב

- (ד) מִלְכָּא – המלך, א' בסוף מילה היא (בדרך כלל) ה' הידיעה בתחילתה.
לְעֵלְמִין – לעולמים, ו' בארמית הוא ס' בעברית.
וּפְשָׁרָא – ופתרון, והוא מחילופי תי-ש'.
- נְחֻנָּא – נאמר, כמו שאומרים בלשונינו 'חוות דעת'.
(ה) אֶזְדָּא – כמו אזלא, ואותיות דטלנת מתחלפים, והוא לשון הליכה.
הֶדְמִין – נתחים, ובשופטים יד, וישסעהו – והדמיה, ובשמואל א' יא, וינתחהו – והדמיה.
נְוָלִי – ענינו כענין נבילה והוא דבר המאוס.
- (ו) וּנְבִזְבָּה – מתנות, וכן בירמיה מ, ה משאת – נבזבה.
(ז) תְּנַנְנוּת – שניה, והוא מחילופי תי-ש'.
- (ח) חֲזִיתוֹן – ראיתם, וכמו 'ותחזינה עיננו'.
(ט) כְּדָבָה – כזב, והוא מחילופי די-ז'.
- קְדָמִי – לפני, קדימה הוא הצד שמלפנים.
(י) אֵיְתִי – יש, והוא מחילופי תי-ש'.
- (יב) דָּנָה – זה, והוא מחילופי די-ז', וני' נוסף.
בְּנִס – כעס.
- (יד) הֶתִּיב – השיב, והוא מחילופי תי-ש'.
- עֵטָא – עיצה, והוא מחילופי טי-צי'.
- וּטְעָם – ציווי.
- (יט) בְּחֻזָּא – במראה, וכלעיל פסוק ח'.
- (כא) מְהַעֲדָה – מסיר, וכן בבראשית מט, י לא יסור – לא יעדי.
- (כב) עַל – בא, הַעֲלִנִי – הביאני, וכן בבראשית ז, יג בא נח – על נח.
- (כג) הַשְּׂכַחַת – מצאתי, ומכאן שכח – מצוי.
- (כו) פְּהֵל – יכול.
- (כז) סַלְקוּ – עלו, וכמו בתהילים קלט, ח אם אסק, ולי' נוספת (ומכאן המילה 'מסוקי').
(לא) וְאַלּוּ – והנה, והרי.
- דְּבָן –
- וְזִינָה – הודו, וכן בבמדבר כז, כ מהודך – מזיווך, ובהשאלה לשון תוארו ומראהו.
וְהוּא – תוארו, וכן בבראשית לט, ו יפה תואר – שפיר בריוא.
דְּחִיל – מבהיל, מפחיד.

(לב) דָּהַב – זהב, והוא מחילופי ד'-ז'.
 חֲדוּהִי – חזהו, והוא מחילופי ד'-ז'.
 וְדָרְעוּהִי – וזרועו, והוא מחילופי ד'-ז'.
 (לד) הַתְּגַזְּרֶת – נגזרה, נחצבה.
 וְהִדְקֶת – דקה, טחנה וכמו 'הדק היטב'.
 (לה) כְּעוֹר – כמוץ.
 אֲדָרִי – גורן, וכן במדבר טו, כ כתרומת גורן - כמא די מפרשין מן אדרא, והוא מחילופי ד'-ג'.
 ומכאן מכנשתא דבי דרי.
 קִיט – קיץ, והוא מחילופי ט'-צ'.
 (לז) חֲסָנָא – חוסן, חוזק.
 וְתִקְפָּא – עוזד, חזקד. וכן בשמות י, יט חזק – תקיף.
 (לח) דְּיָרִין – גרים, והוא מחילופי ד'-ג'.
 (לט) אֲרַע – ארץ, והוא מחילופי ע'-צ'.
 תְּלִיתָא – שלישי, והוא מחילופי ת'-ש'.
 (מ) וְחָשַׁל – מחליש, כמו בדברים כה, יח הנחשלים – הנחלשים בחילוף סדר האותיות.
 מְרַעַע – מרוצץ, והוא מחילופי ע'-צ'.
 (מא) חֲסַף – חרס, וכן בויקרא ו, כא וכלי חרש – ומן דחסף.
 נְצַבְתָּא – יציבות, והיא לשון קיום, כמו אמת ויציב, וכן לעיל ב, ח מן יציב – באמת.
 טִינָא – טיט, וכן בירמיה לח, ו ויטבע ירמיה בטיט – וטבע ירמיה בטינא.
 (מב) תְּבִיחָה – שבור, והוא מחילופי ת'-ש'.
 (מד) יָקִים – יעמיד.
 תְּשִׁתְּבֵק – תעזב, וכן בבראשית לט, יב ויעזב בגדו – ושבקיה ללבושיה.
 וְתִסִּיף – תכלה, תגמור. וענינו סוף.
 (מו) אֲנַפּוּהִי – פניו.
 סָגְד – השתחוה, (ומכאן המילה 'מסגד' של בני ישמעאל).
 (מז) וּמְרָא – אדון, ומכאן התואר 'מר' כמו 'מר עוקבא' או 'מר פינקלשטיין'.
 (מח) רְבִי – גידל, וכן ביהושע ד, יד גידל ה' את יהושע – רבי ה' את יהושע, ולפי זה: רבותא –
 גדולה, רברבין – גדולים.
 (מט) בְּתַרְע – שער, והוא מחילופי ת'-ש', ונתחלף סדר האותיות.

פרק ג

(א) רוּמָה – רוממתו, גובהו.

פְּתִיחָה –

(ב) לְמִכְנֶשׁ - לכנס, לאסוף. והוא מחילופי שׁ-ס'.

וּפְחֻתָּא - פחה הוא תואר שלטוני, וכמו במלכים א' י, טו.

אחשדרפן - מקורו בפרסית: AHSADARAPANU

אַדְרָגְזָרְיָא - מקורו בפרסית: ANDARZAGHAR וענינו יועץ.

גְדָבְרָיָא - גזבר, והוא מחילופי ד'-ז'.

דְּתַבְרָיָא - מקורו בפרסית: DATABARA וענינו שופטים.

תַּפְתָּיָא -

צְלָמָא - צורה, וכמו בצלמינו כדמותינו.

(ד) בְּחֵיל - בכוח.

(ה) קִתְרוֹס - כמו ביוונית: KITHARA, וכן פירש רס"ג: כינור, (והוא מלשון 4 בהרבה שפות, וכנראה היו בו 4 מיתרים)

זְנִי - מיני, וכן בבראשית א, יא למינו - לזניה.

(ו) יִתְרָמָא - יזרק,

אֲתוֹן - כבשן, וכן בבראשית יט, כח הכבשן - אתונא.

(יז) הַצָּדָא - הזדון, והוא מחילופי צ'-ז', וכך פירש רד"ק בשם ר"ה גאון.

(טו) יְשִׁיבְנִכּוֹן - יצילכם, וכמו בשמות ה, כג והצל לא הצלת - ושיזבא לא שיזבתא, (ואולי שורשו מן 'אזב' כמו 'עזב' שמשמעו לעזור שמות עזב תעזב עמו).

(טז) חֲשָׁחִין - חוששים.

לְהִתְבוֹתֵךְ - להשיבך, והוא מחילופי תי-שי'.

(יט) לְמִזָּא - להסיק, וכמו מזי רעב

חזה - ראוי, וכלעיל ב, ח

(כ) לְכַפְתָּהּ - לקשור.

(כא) וְכַרְבַּלְתָּהוֹן - כובע המכסה את הראש ככרבולת לתרנגול, וכן באכדית: KARBALLATU וענינו מגבעת.

(כד) תְּנָה - נבהל, וכן בראשית כז, לג ויחרד יצחק - ותוה יצחק.

לְהִדְבָרוֹהִי - מנהיגים, וכמו בשמות ג, א וינהג - ודבר.

(כו) עֲלָאָה - עליון.

(כח) הִתְרַחְצוּ - בטחו, כמו 'לא על אנוש רחיצנא', 'ביה אנא רחיץ'.

(כט) כְּדָנָה - כזאת, מחילופי ד'-ז'.

(לב) אֲתֵיָא וְתַמְהֵיָא - אותות ומופתים, וכן תרגם יונתן בדברים כט, ב

פרק ד

(א) שְׁלָה - שליו.

וְרַעְנָן -

- (ג) לְהַנְעִלָהּ – להביא, וכלעיל ב, כד.
- (ה) וְעַד אֲחֵרִין – ועד שאחרי.
- (ו) לֹא אָנֹס – אין מונע.
- (ח) יִמְטָא – יגיע.
- (ט) עֲפִיָה – עלים, וכמו בתהילים קד, יב מבין עפאים.
וְאִנְבָּה – פריו, וכך בשיר השירים ו, יא אבי הנחל.
תִּטְלַל – תהיה בצל, והוא מחילופי טי-צי'.
- (י) וְאֵלוּ –
עיר – מלאך, על שם שאינו ישן.
נַחַת – יורד, וכך בעברית 'מטוס נוחת'.
(יא) גִּדְדוּ – חתכו, וכמו לא תתגודדו לשון חיתוך ושרט בבשר.
אֲתָרוּ – השירו, והוא מחילופי תי-שי',
וּבְדָרוּ – ופזרו, והפי' נתחלף בבי', והזי' בדי'.
תִּנְדַּ – כמו נע ונד.
(יב) וּבִאֲסוּר – קשר, ומכאן בית האסורים.
בְּדִתְאָא – בדשא, והוא מחילופי תי-שי'.
יִצְטַבַּע – ירטב, ובויקרא יג, ו וכבס – וצבע.
(יד) עַד דְּבִרְתָּ – על דבר, ואותיות דטלנת מתחלפים.
יִצְבָּא – ירצה, יחפץ.
(טז) אֲשֵׁתוֹמִם – נהיה שומם, שותק.
לְעֵרְךָ – לצריך, מחילופי עי-צי'.
- (כב) טְרַדִין – מגרשים, וכך בבראשית ג, כד ויגרש את האדם – וטריד ית אדם (יונתן).
כְּתוֹרִין – כשוורים, והוא מחילופי תי-שי'.
(כד) מְלָפִי – עצתי, וכך במדבר כד, יד איעצך – אמליכנך.
פְּרָק – פדה, וכמו 'פרוק ית ענך', עוד יש לפרש לשון הסרה, כמו בבראשית כז, מ ופרקת עולו.
וְעִנְיָתְךָ – ועוונותך.
אֲרָכָה – 1. מלשון אורך זמן. 2. מלשון ארוכה ומרפא.
(כו) לְקַצָּת – מקץ.
(ל) סִפְתָּ – נגמר. מלשון סוף.
וְטַפְרוֹהִי – וצפורניו, והוא מחילופי טי-צי'.
(לא) נְטִלְתָּ – הרמתי.
יְתוּב – ידוה, והוא מחילופי תי-שי'.
(לב) כָּלָה – כלא.
(לד) קְשׁוּט – באמת.

בְּגִנָּה – בגאווה.

פרק ה

(א) לָחַם – סעודה, וברש"י ויקרא כא, יז כל סעודה קרויה לחם.

חֲמָרָא – יין, וכמו בדברים לב, יד וְדָם עֵגֶב תִּשְׁתֶּה חֲמָר.

(ב) שְׁגִלְתָּהּ - אשה, והיינו המלכה וכמו בתהילים מה, י נֶצְבָה שְׁגִל לְיַמִּינְךָ. ומכאן פעולת האישות נקראת משגל.

וּלְחַנְתָּהּ - ופילגשיו, וכך בבראשית כב, כד ופילגשו – ולחינתיה.

(ד) פְּרִזְלָא - ברזל, והוא מחילופי בי-פי'.

אָעָא – עץ, והוא מחילופי עי-צי'.

(ה) נְבַרְשֶׁתָא – נר, ובערבית הוא נבראס.

גִּיכָא – סיד.

פֶּס יָדָא – כף יד, וכמו במגילה ד, ח נתנה על פס ידו.

(ו) וְקִטְרִי – וקשרי, והוא מחילופי תי-שי', וכאן נתחלף התי' בטי'.

חֲרָצָה - חלציו, והוא מחילופי רי-לי'.

מְשִׁתְרִין – מותרים (היפך 'אסורים' שמשמעו קשורים), והוא מחילופי תי-שי'.

וְאֶרְכָּבְתָּהּ - וברכיו, וכמו בדברים כח, לה ברכים – רכובתא, ונתחלף סדר האותיות, או על שהגוף רוכב עליהם.

נְקִשָּׁן – דופקים.

(ז) וּפְשָׁרָה - ופתרונו, והוא מחילופי תי-שי'.

אֶרְגָּנָא – ארגמן.

וְהַמְנִיכָא – רביד, וכך בבראשית מא, כב רביד הזהב – מניכא דדהבא.

וְתִלְתִּי – ושליש, והוא מחילופי תי-שי'.

(ח) כְּהִלִּין – יכולים.

(ט) מְשִׁתְּבָשִׁין – מתבלבלים.

(יא) אִיתִי – יש, והוא מחילופי תי-שי'.

נְהִירו - אור, ומשמעו ידיעה ברורה, וכמו בברכות נח, ב נהירין לי שבילי.

(יב) אַחִידָן – אחוזים, ומכאן 'חידה'.

וּמְשָׁרָא – ומתיר, והוא מחילופי תי-שי'.

קִטְרִין – קשרים, וכלעיל פסוק ו'.

(יז) וּנְבִזְבִּינְךָ - משאת, ובירמיה מ, ה תרגם יונתן משאת – נבזבן.

(יח) וּרְבוּתָא – וגדולה.

וּיְקָרָא – וכבוד.

וְהִדְרָא – והדר.

(יט) זִיעִין - מזדעזעים, והיינו רועדים.

דַּחְלִין – פוחדים, שמות טו, יד חיל אחז יושבי פלשת.

צָבָא – רוצה, חפץ.

מַחֵא – מחיה, משאיר בחיים.

(כ) לְהַזְדָּה – להזיד.

הַנְחַת – הורד.

כָּרְסָא – כסא.

הַעֲדִיו - העבירו.

(כא) טָרִיד – גורש, וכלעיל ד, ל.

עֲרֻדָּא – חמור בר, וכך באיוב לט, ה' מִי שֶׁלַח פְּרָא חֲפָשִׁי וּמִסְרוֹת עֲרוּד מִי פִתְחִי, והמקביל של פרא הוא הערווד.

מְדַרְהָ - מגוריו, והוא מחילופי גי-די'.

תּוֹרִין – שוורים, והוא מחילופי תי-שי'.

יְצַטְבַּע – ירטב, וכלעיל פרק די'.

(כג) מְרָא אַדוּן.

אַרְחַתְנָךְ - דרכיך, והיינו שכל מעשיך בידו.

הַדְרָתְךָ - כבדת, וכלעיל פסוק יח.

(כו) מְנָא – ספר.

(כז) תְּקַל – שקל, והוא מחילופי תי-שי'.

(כח) פְּרָס - חילק, שבר וכמו פרוסה של לחם.

פרק ו

(א) שְׁתִּין וְתַרְתִּין – ששים ושתים, והוא מחילופי תי-שי'.

(ג) וְעֵלָא מְנַהוּן – ולמעלה מהם.

סָרְכִין – ממונים, בדברים א, יד שוטרים – סרכין.

תְּלַתָּה – שלשה, והוא מחילופי תי-שי'.

(ד) עֲשִׂית – חשב, וכמו בתהילים קמו, ד עשתנתיו ובמפרשים שם שהוא מחשבותיו.

(ה) עֵלָה – עלילה, וכמו בדברים כב, יד עלילות דברים.

(ז) הַרְגִּשׁוּ – נתאספו בהתרגשות, וכמו בתהילים ב, א רגשו גוים.

(ח) אֲתִיעֲטוּ - התיעצו, והוא מחילופי טי-צי'.

וְלַתְקַפָּה אֲסָר – ולחזק איסור.

יְתַרְמָא – יזרק, וכמו שמות טו, א רמה בים.

לְגַב – בור, וכמו במלכים ב' ג, טז גבים.

(יא) וְכוּיִן – חלונות, ובבראשית ח, ו חלון התיבה – כות תיבתא.

(טו) בְּאֵשׁ - רע, וכמו ביש.

בָּל – לב, וכך הוא בערבית (ראבי"ע), או שנתחלפו ב' ול'.

מְשִׁתָּדָר – משתדל, והוא מחילופי רי-לי.
בְּתִדְיָא – בתמידות, ובשמות כט, מב עלת תמיד – עלת תדירא.
(יח) בְּעִזְקָתָהּ – בטבעתו, והיא חותמו. ובבראשית לח, יח חתמך – עזקתך.
(יט) וּבֵת – ישן, ובבראשית לב, כב לך – בת.
טָוֶת – בשמות יב, ח צלי אש – טוי נור, וכאן משמעו שהיה בוער מצער (מנחם בן סרוק).
וְדַחְוֹן – שולחן, וכך פירש"י.
נְדָת – נדדה.
(כ) בְּשִׁפְרָפְרָא – עלות השחר, ובערוך כתב שהוא דומה בלשונו לצפרא.
בְּנִגְהָא – באור.
(כא) זְעַק – צעק, והוא מחילופי זי-צי.
(כב) טָאָב – טוב.
גְרָמִיָּהוֹן – עצמותיהם, וכמו בבראשית מט, יד גרם – עצם.
הִדְקוּ – רצצו.
(כו) דְיָרִין – גרים, והוא מחילופי גי-די.
(כז) זָאֵעִין – מזדעזעים, והיינו רועדים.
דַחְלִין – פוחדים, שמות טו, יד חיל אחז יושבי פלשת.
תַתְחַבֵּל – תנוק מלשון החובל.

פרק ז

(ב) מְגִיָּחַן – יצאו, כמו גוחי מבטן בתהלים כב,
(ג) סְלָקוֹן – עלו,
דָא מִן דָא – זה מזה, מחילופי די-זי.
(ד) וְגַפִּין – כנפיו.
מְרִיטוּ – תלשו כמו ואמרטה משער ראשי (עזרא ט).
(ה) וְלִשְׁטָר – לצד.
עֲלֵעִין – צלעות, מחילופי צי-עי.
(ז) רְפָסָה – רומסת
(ח) מְשִׁתְּכַל – מסתכל.
אֲתַעְקָרָה – נעקרת.
עֵינִין – עינים.
(ט) כְרָסוֹן – כסאות.
רְמִיו – נזרקו.

וְעִתִּיק יוֹמִין -
יָתֵב - יוֹשֵׁב.
כְּתִלָּג - כְּשִׁלָּג.
חִנֵּר - לִבָּן.
כְּצִמֵּר - כְּצִמֵּר.
נְקֵא - נְקִי.
כְּרִסְיָה - כְּסֵאוֹ.
שְׂבִיבִין - נְצוּצוֹת.
גְּלִגְלוּחֵי - גִּלְגִּלִּיּוֹ.
נֹר - אֵשׁ.
דְּלֵק - דּוּלְקָא.

(י) נָהַר -

נָגַד -

יִשְׁמְשׁוּנָה -

וְרַבּוֹ רַבָּן -

(טו) אֶתְכַרְיִית -

נִדְנָה -

(טז) קִרְבַּת -

(יז) אליו חיותא רברבתא די אנין ארבע ארבעה מלכין יקומון מן ארעא :

(יח) ויקבלון מלכותא קדישי עליונין ויחסנון מלכותא עד עלמא ועד עלם עלמיא :

(יט) אדון צבית ליצבא על חיותא רביעיתא די הנת שניה מן {יתיר וי} כלהון דחילה ותיכה שניה {שנה} די פרזל וטפריה {וטפריה} די נחש אכלה מדקה ושאר אברגליה {ברגליה} רפסה :

(כ) ועל קרניא עשר די בראשה ואחרי די סלקת ונפלו {ונפלה} מן קדמיה {קדמיה} תלת וקרנא דפו ועינין לה ופם ממלל רברבו וחזנה רב מן חברתה :

(כא) חזה הוית וקרנא דפו עבדא קרב עם קדישין ויכלה להון :

(כב) עד די אתה עתיק יומיא ודינא יהב לקדישי עליונין וזמנא מטה ומלכותא החסנו קדישין :

(כג) פו אמר חיותא רביעיתא מלכו רביעיה {רביעאה} תהוא בארעא די תשנא מן כל מלכותא ותאכל כל ארעא ותדושנה ותדקנה :

(כד) וקרניא עשר מנה מלכותא עשרה מלכין יקמוון ואחרון יקום אחריהן והוא ישנא מן קדמיה ותלתה מלכין יהשפל :

(כה) ומליו לצד עליא {עלאה} ימלל ולקדישי עליונין יבלא ויסבר להשניה זמנין ודת ויתיהבון בידיה עד עדן ועדנין ופלג עדן :

(כו) ודינא יתב ושלטנה יהעדון להשמדה ולהובדה עד סופא :

(כז) ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין מלכותה מלכות עלם וכל שלטנא לה יפלחון וישתמעון :

(כח) עד פה סופא די מלתא אנה דניאל שגיא רעיוני יבהלנני וזיוי ישתנון עלי ומלתא בלבי נטרתי :